

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชัยภูมิ เพื่อทราบสภาพปัจจุบันของปัญหาและการปฏิบัติกิจกรรมอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินการจัดกิจกรรมอิสระ สรุปผลได้ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมอิสระ
ด้านจุดประสงค์การจัดกิจกรรมอิสระ ด้านวิธีการจัดกิจกรรมอิสระ และด้านผล
ผลการจัดกิจกรรมอิสระ
- 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและปัญหาในการจัดกิจกรรมอิสระตามขนาด
โรงเรียน ได้แก่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

5.2.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2538 จำนวน 40 คน หัวหน้าหมวดกิจกรรมจำนวน 40 คน ครูที่ปรึกษากิจกรรมอิสระจำนวน 267 คน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 12,161 คน

5.2.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้จำนวน 595 คน โดยการสุ่มจากประชากรที่ทำการศึกษานี้ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ซึ่งได้ดำเนินการดังนี้

แบ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิออกเป็น 3 กลุ่มตามการกำหนดของกรมวิชาการ โดยแบ่งตามสภาพภูมิประเทศของจังหวัดชัยภูมิ ในกลุ่มหนึ่ง ๆ มีทั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กรวมกันอยู่ เพื่อให้การสุ่มในครั้งนี้ ประชากรในทุกโรงเรียน มีโอกาสเป็นตัวแทนในกลุ่มตัวอย่างเท่า ๆ กัน ดังนั้นจึงทำการสุ่มตามขนาดของโรงเรียนในแต่ละกลุ่มโดยใช้สัดส่วน 2:1 ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สุ่มได้ 7 โรงเรียน กลุ่มที่ 2 สุ่มได้ 8 โรงเรียน กลุ่มที่ 3 สุ่มได้ 5 โรงเรียน รวมโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ 20 โรงเรียน ในส่วนของฝ่ายบริหาร หัวหน้าหมวดกิจกรรม เนื่องจากมีจำนวนจำกัด จึงใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ ฝ่ายบริหาร 20 คน หัวหน้าหมวดกิจกรรม 20 คน ส่วนครูที่ปรึกษากิจกรรมอิสระและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูที่ปรึกษากิจกรรมอิสระจำนวน 162 คน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 393 คน

5.2.3 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง โดยสอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง สภาพปัญหาและการปฏิบัติของการจัดกิจกรรมอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงความตรงด้านรูปแบบและโครงสร้างของเครื่องมือแล้วนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้กลุ่มตัวอย่างและมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ จำนวน 120 คน โดยแยกเป็นฝ่ายบริหาร 3 คน หัวหน้าหมวดกิจกรรม 3 คน ครูที่ปรึกษากิจกรรมอิสระระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 24 คน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 60 คน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เป็นมาตราประมาณค่าโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach

- แบบสอบถามชุดที่ 1 ระดับปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระ ได้ค่า $\alpha = 0.9637$
ระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมอิสระ ได้ค่า $\alpha = 0.9297$
- แบบสอบถามชุดที่ 2 ระดับปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระ ได้ค่า $\alpha = 0.9568$
ระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมอิสระ ได้ค่า $\alpha = 0.9157$

5.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ไปขอความร่วมมือจากสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

2) เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 20 โรงเรียน ซึ่งดำเนินการระหว่างวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2538 - วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2538 โดยแจกแบบสอบถามไป จำนวน 595 ชุดได้รับคืนจำนวน 595 ชุดคิดเป็นร้อยละ 100

5.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS/PC⁺ โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบตรวจสอบรายการ (Checklists) วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage)
- 2) ข้อมูลที่ได้จากแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการจัดกิจกรรมอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชัยภูมิ ของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรม และครูที่ปรึกษากิจกรรมอิสระ มีการปฏิบัติกิจกรรมอิสระอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนผู้ปฏิบัติกิจกรรมอิสระมีการปฏิบัติกิจกรรมอิสระอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ในด้านการวางแผนและด้านวิธีการจัดกิจกรรมอิสระปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านจุดประสงค์และผลการจัดกิจกรรมอิสระปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. สภาพปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชัยภูมิ ของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรม และครูที่ปรึกษากิจกรรมอิสระ มีปัญหาในระดับปานกลาง และนักเรียนผู้ปฏิบัติกิจกรรมอิสระมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนจะมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านจุดประสงค์ ด้านวิธีการ และด้านผลการจัดกิจกรรมอิสระมีปัญหาในระดับน้อย

3. เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชัยภูมิ แยกตามขนาดโรงเรียน ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีการปฏิบัติกิจกรรมอิสระในระดับต่างกัน คือโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีการปฏิบัติกิจกรรมอิสระในระดับปานกลาง โรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติกิจกรรมอิสระอยู่ในระดับน้อย

4. เปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัด ชัยภูมิ แยกตามขนาดโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กมีระดับ ปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระอยู่ในระดับปานกลาง

5. สรุปผลการสังเกตการจัดกิจกรรมอิสระ โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาด กลางจะมีสภาพความพร้อมในการจัดกิจกรรมอิสระมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ โรงเรียนขนาดกลางจะมีปัญหาในด้านบุคลากรไม่เพียงพอ อุปกรณ์ และงบประมาณมี น้อย ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กยังมีปัญหาในการจัดกิจกรรมอิสระเกือบทุกด้าน

5.4 อภิปรายผล

การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระใน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชัยภูมิ มีประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลดังนี้

(1) จากผลการวิจัยสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรม และครูที่ปรึกษากิจกรรมอิสระ มีสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ (2523) ซึ่งทำการวิจัย ถึงการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่าครูใหญ่ปฏิบัติงานด้านการวางแผน การจัด องค์การ และการประสานงานอยู่ในระดับปานกลาง และ ทวี (2528) พบว่า ปัญหา การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ด้านกิจการนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ วิรัตน์ (2533) พบว่า ปัญหาการบริหารกิจกรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ทั้งโดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการวิจัยอาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีบุคลากรจำกัดจึงทำให้ไม่อาจจัดกิจกรรมได้ กว้างขวางพอที่จะให้นักเรียนเลือกตามความถนัดและความสนใจ ซึ่งตามหลักการของการ จัดกิจกรรมอิสระตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมอิสระเป็นกิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติตามความสนใจและ ความถนัดของตนเอง ซึ่งจะต้องปฏิบัติกิจกรรมในคาบกิจกรรมอิสระที่โรงเรียนกำหนดไว้ เพื่อเสริมความรู้ ประสบการณ์และพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน โดยมีบุคลากรภายใน โรงเรียนได้ให้ความร่วมมือส่งเสริมในการจัดกิจกรรมอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับ คณิงิจ (2533) ได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียน ขนาดใหญ่ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ในขั้นเตรียมการวางแผนนั้นบุคลากรทุก ๆ ฝ่ายจะต้อง ร่วมกันในการเตรียมการ การวางแผนการจัดกิจกรรมนักเรียนจึงจะบรรลุเป้าหมายของ หลักสูตร และ พิกุล (2537) ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จังหวัดขอนแก่นพบว่าการจัดกิจกรรมนักเรียน

ฝ่ายบริหาร หัวหน้าหมวด ครูที่ปรึกษาและคณะกรรมการนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งจะทำให้เกิดความพร้อม ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมนักเรียนภายในโรงเรียน

ตามบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรมและครูที่ปรึกษา กิจกรรมอิสระ จะต้องวางแผน ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม อิสระตามความถนัด และความสนใจ แต่เนื่องจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีภาระงาน มีคาบสอนมาก ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมอิสระ และเข้าใจว่าการจัด กิจกรรมอิสระเป็นการเพิ่มภาระจากการสอนปกติ จึงทำให้สภาพและปัญหาการจัด กิจกรรมอิสระอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับนักเรียนผู้ปฏิบัติกิจกรรมอิสระ พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อยและมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ลินดา (2535) ได้ทำการวิจัยผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์จัดกิจกรรมอิสระกับความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าการใช้กลุ่มสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมอิสระกับความสามารถในการปรับตัวทางสังคมสูงกว่าก่อนทดลอง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มสัมพันธ์สามารถ พัฒนาการปรับตัวทางสังคมได้ และในการใช้กลุ่มสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมอิสระพบว่า นักเรียนมีอารมณ์สนุกสนาน มีความกระตือรือร้นที่จะมาเข้ากลุ่มและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี และ สุมณา (2535) ได้ทำการทดลองจัดกลุ่มอิสระตามความต้องการของนักเรียนพบว่านักเรียนได้รับสิ่งที่โรงเรียนมุ่งหวังจากการเข้าร่วมกิจกรรมอิสระ ในระดับมากและปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมอิสระเช่น ๆ คือ สถานที่คับแคบ จำนวนนักเรียนแต่ละกลุ่มมากเกินไป จากหลักการของการจัดกิจกรรมอิสระ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้เปิดโอกาสให้นักเรียน เลือกกิจกรรมอิสระให้ตรงตามความถนัด ความสนใจของตนเองประกอบเป็นวัยที่ต้องการแสดงออก ดังนั้นเมื่อโรงเรียนได้จัดคาบกิจกรรม อิสระให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมอย่างอิสระจึงทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยความพอใจและปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมีน้อย

(2) จากผลการวิจัย เปรียบเทียบสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระแยกตามขนาดของโรงเรียน โรงเรียนทั้ง 3 ขนาดมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมอิสระมีสภาพการปฏิบัติกิจกรรมอิสระในระดับแตกต่างกัน ซึ่ง วิโรจน์ (2529) ได้ศึกษาปัญหาด้านกิจกรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ของรัฐบาลในภาคใต้พบว่าปัญหาด้านกิจกรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคใต้ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ

ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าขนาดอื่น ๆ และผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาที่น้อยที่สุด สอดคล้องกับ สุทิน (2533) ได้ทำการศึกษาปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามทัศนะของครู อาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยส่วนรวมจะแตกต่างกัน มยุรี (2535) ได้ทำการศึกษาถึงความคิดเห็นของครูต่อการจัดกิจกรรมอิสระ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากครูที่รับผิดชอบกิจกรรมอิสระชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 รวม 125 คน พบว่า ในช่วงโม่งกิจกรรมอิสระงานที่ครูปฏิบัติมากที่สุด คือการควบคุมดูแลให้นักเรียนทำกิจกรรมตามความต้องการตามเวลาที่กำหนด รองลงมาคือให้นักเรียนบริหารงานเองโดยอิสระไม่ควบคุมดูแลว่านักเรียนได้ทำกิจกรรมหรือไม่ และ ประวิทย์ (2536) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารงานวิชาการในเขตการศึกษา พบว่าด้านกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนทุกขนาดมีปัญหาแตกต่างกัน การจัดคาบกิจกรรมอิสระโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อาจเป็นเพราะขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดคาบกิจกรรมอิสระ ให้นักเรียนตามโครงสร้างของหลักสูตร โรงเรียนมัธยมขนาดกลางและขนาดเล็กมีจำนวนบุคลากร อุปกรณ์และงบประมาณไม่เพียงพอเหมือนกับโรงเรียนขนาดใหญ่ เปรียบเทียบสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระแยกตามขนาดโรงเรียน โรงเรียนทั้ง 3 ขนาดมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับเดียวกัน

5.5 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิควรได้จัดอบรมนิเทศบุคลากรทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ในการจัดกิจกรรมอิสระและผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ควรจัดการเรียนการสอนให้เอื้อกับคาบกิจกรรมอิสระและให้เหมาะสมกับสภาพของบุคลากรในโรงเรียน

2) กรมสามัญศึกษาควรติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรมอิสระอย่างต่อเนื่อง และควรมีการจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรในเรื่องการจัดกิจกรรมอิสระเพื่อให้นักวิชาการเกิดความรู้ความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้บุคลากรได้เข้าใจบทบาทของตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะก่อให้เกิดการติดต่อประสานงาน แลกเปลี่ยน ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน

3) กรมสามัญศึกษา ควรจะได้จัดสรรบุคลากร งบประมาณให้เหมาะสมกับขนาดของโรงเรียนเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน และลดช่องว่างของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด เพื่อให้การจัดกิจกรรมอิสระประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

4) โรงเรียนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้มีโอกาสไปศึกษาอบรมดูงานการจัดกิจกรรมอิสระในโรงเรียนอื่นที่มีผลงานเด่น เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง การดำเนินการจัดกิจกรรมอิสระให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.1.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมอิสระที่เหมาะสม เป็นไปตามหลักการและจุดมุ่งหมายการจัดกิจกรรมอิสระ

2) ควรทำการศึกษาวิจัย สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระ โดยศึกษาเป็นรายกรณี